

ЯК В ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ ВЗАЄМОДІЮТЬ ФІЛОСОФІЯ ТА НАУКА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто історичні перспективи взаємодії філософії та науки. Проаналізовано трактування зв'язку філософії і науки, та зведено їх до трьох основних типів співвідношення науки й філософії.

Ключові слова: взаємодія філософії та науки, філософія, наука.

Abstract

The historical prospects of interaction of philosophy and science are considered. The interpretation of the relation between philosophy and science is analyzed, and it is reduced to the three main types of correlation of science and philosophy.

Keywords: the interaction of philosophy and science, philosophy, science.

Філософію науки, де наука постає під тим чи іншим кутом зору можна інтерпретувати об'єктом дослідження або осмислення. Як відзначалося, головне завдання філософії науки – це філософська рефлексія над науковою, виявлення закономірностей її розвитку. Розвиток же науки – процес історичний.

В процесі становлення розвитку філософії науки діяльність багатьох видатних філософів науки (У. Уевелла, А. Уайтхеда, А. Койре, Р. Мертона, К. Поппера, Н. Хенсона, Т. Куна, С. Тулміна, П. Фейєрабенда, Д. Холтона, І. Лакатоса та ін.) пов'язана з постійним інтересом до історії науки як “емпіричного базису” своїх побудов – теоретичних моделей і різноманітних методологічних реконструкцій процесу росту наукового знання.

Історія науки може слугувати також і надзвичайно важливим джерелом проблем і рішень для філософії науки. Замість того, щоб винаходити методологічні концепції, встановлювати методологічні стандарти, норми і правила, опираючись винятково на філософію і логіку, філософ повинен звертатися також і до історії науки, для того щоб у її матеріалі відшукувати елементи своїх методологічних конструкцій, а не тільки перевіряти їх. «Я глибоко убежден в том – писал знаменитый философ науки исторического напрямку Т.Кун, - что многое в сочинениях по философии науки было бы улучшено, если бы история играла большую роль в их подготовке». [1] А ще в ХІХ столітті видатний датський фізик Ханс Ерстед (1777 – 1861), звертаючись до своїх сучасників, закликав: «Со всей серьезностью изучайте историю науки, и вы обретёте покой там, где прежде находили только волнение и сомнение...». [2]

Протягом всієї історії науки, звідки б її не починати – з античності або з епохи Нового часу – зв'язок науки з філософією не переривався. Інша справа, що трактування цього зв'язку не було однаковим. Можна звести різноманіття таких трактувань до трьох основних типів; їх можна також називати моделями співвідношення науки й філософії.

Перший тип натурфілософський. Тут пріоритет належить філософії: філософське знання є більш важливим і значущим, ніж знання конкретно-наукове. Прихильники цієї моделі (один з яскравих був, наприклад, Гегель) думають, що будь-яке наукове знання можна одержати, “вивести” з філософії, а якщо це на сьогоднішній день не можна здійснити, то необхідно більш заглиблено розвивати філософію. Не випадково в одному з тезисів-гасел цієї моделі була славнозвісна гегелівська теза: “філософія – наука наук!”.

Другий тип, як правило, позитивістський за типом філософської системи, у рамках якої питання про співвідношення філософії й науки, а також питання про демаркацію наукового й філософського знання були особливо гострими. Тут перевага надається науці, причому маються на увазі, головним чином, ідеали природничих наук.

Третій тип характеризується “зваженими”, нерадикальними, оцінками співвідношення філософії й науки. Його прихильники орієнтуються на науковий аналіз, але з оглядом також і на цінності філософських традицій, їхні міркування й аргументації (категорії, ідеї діалектики, філософські принципи та ін.). На відміну від натурфілософської моделі (типу), прихильники даної моделі не абсолютизують роль і місце філософії в науковому пізнанні. З їхньої точки зору філософія може забезпечити лише загальне бачення проблемної галузі науки, може визначити й оцінити різні підходи, але реалізація конкретного підходу в її вимірі – справа самої конкретної науки. Ця “зважена” модель ближче до реальної історії науки, більш адекватно відображає взаємний вплив науки й філософії. [3]

Прикладом “зваженого” трактування співвідношення філософії та науки також можна вважати історію становлення квантової механіки і утвердження її як фундаментальної фізичної теорії. З одного боку, ця теорія досить помітно вплинула на філософію ХХ століття – своїми методологічними принципами, ідеєю відносності до засобів вимірювання, неklasичним розумінням реальності, причинності, наочності, спостережуваності, ролі математики в науковому пізнанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Цит. по: *Никифоров А. Л.* Философия наука: история и методология / Никифоров А. Л. – М. : Идея-Пресс, 1998. – С. 100
2. Цит. по: *Порус В. Н.* Рациональность. Наука. Культура Порус В. Н. – М., 2002, С. 162.
3. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки : навчальний посібник / В.С. Ратніков – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 291 с.

Гашиньська Анна Сергіївна – студент групи ТГ-17мі, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця: anipchenko95@gmail.com

Паламарчук Олександр Михайлович – студент групи ТГ-17мі, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця: opalamarchukm@gmail.com

Науковий керівник: **Головащенко Ірина Олегівна** – доцент, к.філос.н., Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Hashinskaya Ann- student group TG-17m, Faculty of Construction, Heat and Power Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, E-mail: anipchenko95@gmail.com

Palamarchuk Olexander M. - student group TG-17m, Faculty of Construction, Heat and Power Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia: opalamarchukm@gmail.com

Sci. Supervisor : Holovashenko Iryna – PhD, associated professor of the Department of Philosophy at Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia